

Samenvatting

Het college stelt de gemeenteraad voor de Verordening op de Welstands-/Monumentencommissie Maastricht 2023 vast te stellen.

De Omgevingswet verplicht gemeenten tot het 'opnieuw' aanstellen van de Welstands-/Monumentencommissie (WMC) door het vaststellen van een nieuwe welstandsverordening voor inwerkingtreding van de Omgevingswet. Vóór de totstandkoming van deze verordening is een verkennend traject doorlopen met de belangrijkste partners in de stad. Op basis van de uitkomst van de verkenning focust de WMC zich onder de Omgevingswet op integraal werken, snel en eenvoudig behandelen, focus op grote projecten en ruimte voor vroegtijdige afstemming. De uitkomst van deze verkenning is meegenomen in de thans voorliggende verordening.

Voor de transitie naar een vroegtijdige integrale afstemming aan de voorkant is (tijdelijk) extra capaciteit nodig. Daarom wordt voorgesteld de WMC uit te breiden met één extra lid.

Beslispunten

1. Instemmen met bijgevoegd raadsvoorstel tot vaststelling van de Verordening op de Welstands-/Monumentencommissie Maastricht 2023.

Besluit Burgemeester en Wethouders d.d. 19 juli 2022

Conform.

1. Aanleiding

De Omgevingswet vraagt gemeenten een standpunt in te nemen over de rol en verantwoordelijkheid van de Welstands- en Monumentencommissie (WMC), en stelt deze verplicht voor gemeenten met Rijksmonumenten. Deze commissie heeft minimaal als rol om te adviseren bij aanvragen voor een omgevingsvergunning voor een Rijksmonument. De Omgevingswet laat gemeenten echter vrij om hun eigen adviesstelsel in te richten, inclusief een eventuele bredere rol voor een gemeentelijke adviescommissie.

Verkenning huidige en toekomstige WMC in Maastricht

De gemeente Maastricht heeft sinds 1921 een WMC. De Omgevingswet verplicht ons deze opnieuw te benoemen. En vraagt ons bovendien om opnieuw te kijken naar de rol, positie en samenstelling van deze commissie. Om deze vraag te beantwoorden heeft er een uitgebreid verkenningstraject plaatsgevonden met interne disciplines en allerlei betrokken partijen in de stad, waaronder corporaties, ontwikkelaars, architecten, ondernemers, inwoners en de universiteit Maastricht. Uit deze verkenning zijn de volgende bevindingen naar voren gekomen:

- De WMC Maastricht heeft uitstekende kennis en expertise op het gebied van welstand en monumentenzorg. In haar huidige rol levert de WMC een belangrijke bijdrage aan het beschermen van ruimtelijke kwaliteit en het stimuleren van initiatiefnemers om tot betere architectonische kwaliteit te komen. Die onafhankelijke adviesrol heeft grote waarde en zou behouden moeten blijven.
- Er is behoefte om de fysieke leefomgeving en het begrip ruimtelijke kwaliteit integraler te benaderen, inclusief de wijze waarop de WMC hier een bijdrage aan levert in zowel een beschermende als een stimulerende rol. Het gaat hierbij om meer dan alleen de vraag of iets ‘mooi of lelijk’ is, maar ook om thema’s zoals duurzaamheid, betaalbaarheid en natuur inclusief bouwen.
- Er is behoefte de (relatief) kleine activiteiten en initiatieven (nog) sneller en eenvoudiger mogelijk te maken. Dat kan hoofdzakelijk op drie manieren: via algemene regels in het omgevingsplan, meer activiteiten welstandsluw/-vrij of zelfs vergunningsvrij maken en en/of behandeling van kleine plannen in een kleiner comité.
- In het verlengde van bovenstaand is er de behoefte om de WMC meer te richten op grote projecten en ontwikkelingen. Aandachtspunt hierbij is de omgang met en kwaliteit van monumenten.
- Er is een behoefte om de expertise van de WMC meer vroegtijdig en meer in dialoog in te zetten bij de behandeling van initiatieven, in een breed (integraal) perspectief op de

gewenste leefkwaliteit en ontwikkeling van Maastricht. Hiervoor lijkt het wenselijk om de commissie vroegtijdig te laten meedenken, in verschillende werk- en overlegvormen, voor zowel grote en complexe initiatieven als ook kleinere initiatieven en activiteiten.

Vervolg op drie onderdelen

Op basis van de uitkomst van de verkenning focust de WMC zich onder de Omgevingswet op integraal werken, snel en eenvoudig behandelen, focus op grote projecten en ruimte voor vroegtijdige afstemming. Hiervoor worden er drie sporen voorbereid:

De WMC betrekken bij het vooroverleg vergunningen

Met de komst van de Omgevingswet wordt het omgevingsoverleg geïntroduceerd. Een vorm om initiatieven te bespreken die planologisch gezien niet rechtstreeks zijn toegestaan. Dit vooroverleg vindt plaats nog voor de formele vergunningaanvraag en is gericht op integrale advisering, een meedenkende houding en vroegtijdige participatie. Het idee hierachter is om de kwaliteit van het initiatief, de participatie en de dienstverlening te verbeteren en de formele vergunningaanvraag qua procedure te verkorten.

Deze nieuwe werkwijze wordt op dit moment in de praktijk gebracht bij een beperkt aantal binnenkomende aanvragen. Dit doen we bewust vóór de beoogde inwerkingtreding van de Omgevingswet, zodat er tijd is om de werkwijze waar nodig aan te passen, de organisatie in te richten op het kunnen uitvoeren van de werkwijze, maar ook om initiatiefnemers al met de nieuwe werkwijze kennis te laten maken. Dit doen we ook al met initiatieven waarbij afstemming met de WMC nodig is. Zodat we ook hiermee in de praktijkervaring op kunnen doen, kunnen evalueren met de WMC en samen werkafspraken kunnen maken. Deze oefenfase moet ons ook inzicht geven in de organisatorische kant: wat betekent dit voor de werkafspraken, interne rolverdeling en vergaderwijze van de WMC? Deze uitkomst wordt in het reglement van orde van de WMC vastgelegd, na vaststelling van de nieuwe welstandsverordening.

De nieuwe WMC-verordening

De Omgevingswet verplicht ons tot het 'opnieuw' aanstellen van de WMC-commissie door het vaststellen van een nieuwe welstandsverordening (een raadsbevoegdheid) vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet. We volgen hierbij de nieuwe modelverordening van de VNG en stemmen uiteraard af met de uitkomsten van de eerdergenoemde verkenning, waarbij we denken aan behoud van de bestaande inhoudelijke disciplines van de commissie.

Welstand, monumentenzorg en architectuur in de nieuwe Omgevingsvisie

In de geactualiseerde omgevingsvisie en het bijbehorende participatieproces wordt het gesprek over architectuur en welstand gevoerd. Dit in de brede context van de maatschappelijke opgaven: vanuit de maatschappelijke opgaven van de stad willen we een architectuurbeleid opstellen dat stedenbouwkundigen en architecten uitdaagt om daar een bijdrage aan te leveren. We gaan hierbij in op de verkenning naar welstandsluwere of welstandsvrije zones (zoals opgenomen in het coalitieakkoord). De uitkomst hiervan wordt uiteraard in de Omgevingsvisie opgenomen (beoogde vaststelling eind 2023/begin 2024), en wordt daarna vertaald in de welstandsnota en vastgelegd in het omgevingsplan (hier vindt ook de mogelijke verandering van vergunningplichten in bijvoorbeeld algemene regels plaats). Een gewijzigd takenpakket kan uiteraard ook effect hebben op de bemensing van de commissie.

2. Context

Gemeentewet

Omgevingswet

Verordening op de Welstands-/Monumentencommissie 2010

Coalitieakkoord 2022-2026 'Maastricht, stad van verbondenheid'

3. Gewenste situatie

Nieuwe verordening

Een nieuwe WMC-verordening op basis van de modelverordening van de VNG. Zodat we niet alleen voldoen aan de verplichting van de Omgevingswet tot het opnieuw instellen van een dergelijke commissie. Maar ook een actuele verordening hebben die de WMC (opnieuw) in positie brengt om conform onze gemeentelijke ambitie in te zetten op vroegtijdige afstemming, onder andere in integraal vooroverleg, focus op meedenken en kijken of en hoe initiatieven bij kunnen dragen aan onze maatschappelijke opgaven, met speciale aandacht voor grote projecten en monumenten.

Integrale betrokkenheid aan de voorkant

De werkwijze met het vooroverleg en de voorgenomen tafelstructuur hierin, zal op korte termijn in de praktijk worden beoefend bij een beperkt aantal binnenkomende aanvragen. Dit gebeurt bewust vóór de beoogde inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2023, zodat er tijd is om de werkwijze waar nodig aan te passen, de organisatie in te richten op het kunnen uitvoeren van de werkwijze, maar ook om initiatiefnemers al met de nieuwe werkwijze kennis te laten maken. In deze 'oefenfase' wordt ook de WMC betrokken. Daarmee wordt gevoel en onderbouwing verkregen bij de manier waarop dit het beste kan worden ingericht op zo een manier dat de uitkomsten van de

verkenning in de praktijk geborgd kunnen worden. Dit geeft ook inzicht in de organisatorische kant: wat betekent dit voor werkafspraken, interne rolverdeling en wat vraagt dit aan capaciteit?

In de praktijk blijkt momenteel dat in de huidige werkwijze de bezetting van 4 personen laag is, ook in vergelijking met soortgelijke steden. Met de voorgestelde wijzigingen na inwerkingtreding van de Omgevingswet verschuift de werkwijze van de commissie meer naar de voorkant van het verguntraject. Dit komt naar verwachting de kwaliteit van de plannen ten goede, maar gaat in vergelijking met de huidige werkwijze meer tijd en inzet kosten. Daarmee komt de bezetting van de WMC nog meer onder druk te staan, met als risico dat adviezen niet meer binnen de daarvoor gestelde termijn kunnen worden gegeven.

Om de bezetting van de WMC op een adequaat niveau te brengen en om tijdige en kwalitatieve advisering te garanderen wordt voorgesteld deze (tijdelijk) uit te breiden met één extra lid. De kosten daarvan bedragen € 25.000,- per jaar. Deze kosten worden gedekt uit de Rijkscompensatie Omgevingswet.

In de geactualiseerde omgevingsvisie (conform raadsbesluit vast te stellen in 2023) en het bijbehorende participatieproces zal het gesprek over architectuur en welstand worden gevoerd. Hierbij wordt ook een verkenning uitgevoerd naar welstandsluwere of welstandsvrije zones, zoals ook in het coalitieakkoord 2022-2026 'Maastricht, stad van verbondenheid' is geformuleerd. De uitkomst hiervan wordt opgenomen in de omgevingsvisie en daarna vertaald in de welstandsnota. Op dat moment wordt opnieuw gekeken naar het effect op de capaciteit van de WMC.

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

Niet van toepassing.

5. Effect op de openbare ruimte

Niet van toepassing.

6. Personeel en organisatie

Niet van toepassing.

7. Informatiemanagement en automatisering (incl. Smart City)

Niet van toepassing.

8. Financiën

Om de bezetting van de WMC op een adequaat niveau te brengen en om tijdige en kwalitatieve advisering te garanderen, zeker in het licht van de nieuwe werkwijze onder de omgevingswet, wordt voorgesteld deze (tijdelijk) uit te breiden met één extra lid. De kosten daarvan bedragen € 25.000,- per jaar. Deze worden gedekt uit de Rijkscompensatie Omgevingswet.

Het Rijk heeft toegezegd (gedeeltelijk) te voorzien in financiële compensatie voor eventuele tekorten van de implementatie van de Omgevingswet, te beginnen in het jaar 2022. In de meicirculaire 2022 is voor Maastricht een bedrag van €750.000 opgenomen. De compensatie in de volgende jaren wordt in de volgende meicircularen vastgelegd, maar zal waarschijnlijk minder en eindig zijn.

9. Aanbestedingen

Niet van toepassing.

10. Participatie tot heden

Bij de uitgebreide verkenning op de nieuwe rol van de WMC binnen de Omgevingswet zijn interne disciplines en allerlei betrokken partijen in de stad, waaronder corporaties, ontwikkelaars, architecten, ondernemers, inwoners en de universiteit Maastricht betrokken.

11. Voorstel

1. Instemmen met bijgevoegd raadsvoorstel tot vaststelling van de Verordening op de Welstands-/Monumentencommissie Maastricht 2023.

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

Wanneer de raad instemt met vaststelling van de voorgestelde verordening, zal deze met ingang van de inwerkingtreding van de Omgevingswet in werking treden. De huidige verordening komt dan te vervallen. In de actualisatie van de Omgevingsvisie zal de huidige paragraaf 'architectuur' verbreed worden, inclusief een onderzoek naar welstandsluwe(re) en welstandsvrije zones en het tegen het licht houden van de restauratierichtlijnen (die dateren van 2011).

Verder zal de procedure voor het werven van een nieuw lid van de WMC worden opgestart.